

Čuvajmo

Jugoslavijo!

Letna naročnina znaša Din 40.—. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Selenburgeva ulica št. 3/I. Račun pri Poštni hranilnici št. 16.160. Rokopisov ne vračamo! Telefon št. 21-00.

V Ljubljani, dne 27. aprila 1935.

Štev. 16 — Leto IV.

IZHAJA VSAKO SOBOTO

Koga?

Nov program lahko izvajajo le novi ljudje.

Volitve so pred durmi, agitacija vsak dan in njeno naraščanje, podpiranje medbojnega političnega nasprotstva se bo še vedno bolj stopnjevalo. Marsikoga bo zagrabil tok dogodkov, subjektivizem in strah bo še vedno bolj prevladovala. Ker pa želimo, da bi vsaj mi nacionalisti ohranili ob tej priliki hladno kri, zavedali se odgovornosti, ki jo ima vsak državljan pred samim seboj in napram drugim, ne bo odveč, če tu povem par besedi.

Že nešteto krat smo poudarjali, da pri volitvah ne moremo voliti le programov, temveč v prvi vrsti ljudi, može, ki so nam kot osebe zadostno jamstvo za izvajanje lepo napisanih in poveljevalnih (vsi programi so vedno lepi) gesel. Mrtva, v propagandni brošuri natiskana beseda ne bo izpremenila življenja. Ne budo ga izpremenile v govoru ljudskega tribuna kot rožice, skrbno presajene fraze, potrebne izpremembe, ako se ne bo za njimi nahajala resna volja sposobnega človeka, ki jih edina lahko pretvarja v stvarnost. Človek in njegovo delo dajeta smer javnemu življenju. Saj vidimo, kako stoji na čelu poedinov, včasih veličastnih zgodovinskih razdobjih osamljeni, od daleč vidni može, ki so, čeprav le zgosteni zbir svojega časa in razmer, vključno temu predhodnik in kašipot v poedinovi dobi človeške zgodovine.

Kar velja tu v velikem, to velja tudi v malem. Ne dela program ljudi, temveč ljudje program. In zato se moramo pri vsakem poedinu, ki propoveduje neka lepa in poštena načela, najprej vprašati: ali bo ta poedinec tudi vedno ostal njihov zagovornik, ali bo vse, kar govori, z vsemi svojimi zmoglostmi in silami vsaj poizkusil izvesti, ako že ne bo mogel izvršiti. Ne velja to samo za vrhovnega voditelja poedine, politične grupacije, to velja za vsakega, tudi poslednjega njegovega pomagala.

Povej mi, s kom hošiš in povedal ti bom kakšen si, pravi narodni pregovor. Nešteto krat smo bili priče, kako so propadli ljudje, sposobni in poštini, samo radi tega, ker so imeli neodgovarjajočo, nesposobno okolico, ki jim pri njihovem delu ni pomagala, temveč jim je celo rušila to, kar so ustvarjali. Na slabi zemlji ne more zrasti dobra rastlina, slab, needin parlament ne more dati sposobne, enotne vlade.

Zato skrbno pretehtajmo, predno izrazimo nekemu svoje zaupanje, predno takorekoč objavimo svojo voljo in željo, kdo naj postane član vrhovnega narodnega organa — parlamenta.

Ko smo na ta način spoznali, da ne smemo polagati glavne važnosti na besede, temveč na osebo, pa nastaja vprašanje: po čem bomo to osebo spoznali, kako naj jo sodimo?

Sodimo jo po dejanjih. Pogledajmo, kaj je vse dotičnik do danes obljuboval, koliko od tega je napravil, kolikokrat je, morda zavestno ali hoti, prelomil svoje besede. Preteklost je edina verna slika človekove duše ter njegove sposobnosti in edini kašipot za njegove prave namere v sedanjosti. »Volk izpremeni dlako, a ne značaj«. Zato je neumno to, kar mnogi govore, ko nas pozivajo, naj pozabimo na vse, kar so delali v preteklosti, ker obljubujejo, da bodo v bodočnosti drugačni. — Kdor se je lagal do danes, temu tudi sedaj ni verjeti.

Ne more nam sicer biti vseeno, ali nekdo vrši neko funkcijo iz čistihlepa ali pozhrtvalnosti. Glavno je vendar, da jo vrši dobro. Zato zavrzimo pri presojanju poedinov osebe ves nepotreben balast raznih govorov in očitaj, ki jih je in jih bo vedno dovolj. Saj je že naš veliki Prešeren lepo povedal zlato rečnico, da »na visoki vrh leže iz neba strele«. Človek, ki nič ne pomeni, ni nikdar posebno napaden, niti hvaljen. Nasprotno pa je pri onem, ki se nekoliko dvigne. Eni ga hvalijo, drugi napadajo, vendar pri enih kot pri drugih je vse zelo osebno, subjektivno.

Edina stvarna in še najbolj jasno vidna točka so dejanja, preteklost. Ako bomo po njih sodili človeka, potem se bo le redko pripetilo, da bomo razočarani in se bomo tolažili ter opravičevali čin, s katerim smo jim izrazili svoje zaupanje, češ, mislili smo, da bo drugače.

A misliti, se pravi nič vedeti. Tak zagovor nikdar ni na mestu. Skušajmo raje s svojimi očmi mirno pogledati na delo poedince in si na tej najbolj stvarni osnovi zgraditi miselnost, ki naj nas vodi v danem trenutku.

Kdor ni bil v preteklosti Jugosloven, ta se tudi danes ne bo spremenil. Kdor je v preteklosti zlorabljal, oziroma nepravilno uporabljal narodovo zaupanje, ta bo ostal tak tudi v bodočnosti.

Sancin Boris.

Ubežni kapital mora nazaj

Po vojni se je pojavil nov činitelj v narodnem in svetovnem gospodarstvu, ki je povzročil dosedaj še vse premalo znane in raziskane spremembe v gospodarskih stikih. Ta činitelj je ubežni kapital.

Kaj je ubežni kapital?

Ubežni kapital je oni kapital, ki je iz strahu pred nekimi natančneje nedoločenimi nevarnostmi zapustil svojo državo ter se zašel v denarne zavode ali samo tresorje zavodov v drugih državah, kjer se je smatral na varnem. Večinoma je odločal le strah pred razvrednotenjem domače valute, ponekod je bežal ta denar tudi pred davčno obremenitvijo, ki je morala biti v državah, udeleženi v svetovni vojni, večja kakor v bivših nevtralnih državah, najbolj obsojanja vredni pa so bili oni lastniki denarja, ki so ga odnesli iz strahu pred politično bodočnostjo svoje države ali pa končno iz samega sovražstva do svoje države, katere jim je bila manj pri sreju kakor tuja država, kateri so zaupali več, kakor lastni. V Nemčiji so tako postopanje imenovali Verrat an der Volksgemeinschaft — izdajo narodne skupnosti, zavedajoč se velike škode, ki jih povzročajo lastniki ubežnih kapitalov, zlasti valuti lastne države in celotnemu njenemu gospodarstvu.

Ubežni kapital je namreč zapustil našo državo, ki so ga najbolj potrebovali, ker so že močno trpele v svetovni vojni. Predvsem so občutile posledice tega bega narodne banke prizadetih držav. Njihova zlata podlaga in devize (kratkoročne terjatve v tuji veljavi) so kopnele kakor pomladanski sneg, kajti preje ali pozneje je vsaka Narodna banka morala oddati zlato ali devize za denar, ki so ga državljanji njene države odnesli v tujino.

Ubežni kapital in Narodne banke.

V onem trenutku, ko je torej Narodna banka oddala popolnoma po nepotrebnem n. pr. 100.000 dinarjev zlata ali deviz, je s tem padla podlaga bankovcev navidez samo za Din 100.000. Vemo pa, da sme vsaka Narodna banka izdajati največ trikrat (pri nas sedaj štirikrat) toliko bankovcev, kakor znaša njena zlata in devizna podlaga. Ako torej nekdo odnese v tujino Din 100.000 — mora Narodna banka omejiti svoja posojila za trikratni znesek, t. j. za Din 300.000. Ne more torej dajati novih posojil, ki jih potrebuje gospodarstvo, da se z njihovo pomočjo financirajo nove investicije, ki zaposlujejo tisoče in stotine ljudi, temveč mora nasprotno odpovedati stara posojila celo svojim dobrim dolžnikom, ki so s pomočjo takega posojila vzdrževali svoj obrat, n. pr. tovarno, delavnico ali trgovino. Denarni zavodi pa so navezani na posojila svoje Narodne banke, ako na-

valijo na nje v večjem obsegu vlagatelji. V takih za zavod nevarnih trenutkih mora Narodna banka pomagati denarnemu zavodu s posojilom, ki ji ga bo zavod zopet vrnil, ko se vlagatelji pomirijo.

Ako pa v takem trenutku, ko se obračajo denarni zavodi na Narodno banko po pomoč, Narodna banka nima na razpolago dovolj velike zlate podlage, ker so njeno zlato in devize odnesli v tujino brezvestni, spekulanti, pa Narodna banka ne more storiti tega, kar zahtevajo interesi narodnega gospodarstva — ne more dajati novih likviditetnih posojil. To je bil primer tudi v Jugoslaviji.

Posledice: pomanjkanje kreditov, nazadovanje gospodarstva, brezposelnost.

Kakšne pa so posledice, ako Narodna banka ne more dajati posojil, na katere so denarni zavodi računali? Denarni zavodi začnejo izterjevati stara posojila, vlagatelji se vznemirijo, ker ne morejo dobiti izplačanih vseh vlog, in izterjevanje posojil povzroča, da se ustavljajo vsi obrati, ki so bili neizogibno navezani na posojila. Ustavitelj obrata pomeni brezposelnost, katero morajo država in samouprave poblijati s podporami in javnimi deli. Istočasno prične tudi hirati plačilni promet. Med trgovci preneha običajno prodajanje na kredit, ker manjkajo tovarnam in trgovini vsa ona naročila, ki bi se bila sicer izvršila na kredit in tako je vse gospodarstvo vrženo nazaj. Zopet brezposelnost.

Državam, kamor se je zašel ubežni kapital, ne prinaša slednji skoro nikakih koristi. Te države — preje so bile Anglija, Amerika, Zbica, Belgija, Francija, Nizozemska, Združene države ter skandinavske države — imajo namreč razmeroma mnogo lastnega kapitala, obenem pa deloma prav malenkosten prirastek prebivalstva ter posledno temu v teh državah zelo malo povpraševanja po novih kreditih za investicije. Ne vedo torej kam že z domačim denarjem, kaj šele s tujim, pribeglim. Preostane jim možnost posoditi ta denar v tuje države, kjer je veliko povpraševanje po kreditih. Tako se vrača ubežni kapital ponekod zopet v državo, odkoder je pobegnil. Razlika je seveda ta, da bi ta kapital v svoji državi kot domači kapital bil v rokah domačega gospodarstva. Tako pa se vrača pod tujo firmo, ki lahko izkorišča državo s pomočjo kapitala, pobeglega iz iste države, razen tega pa je ta denar sedaj mnogo dražji. Končno pa je zelo verjetno, da tuzemski lastnik ubežnega kapitala od svoje inozemske vloge sploh ne dobiva obresti, ker pač tuja banka nima nobenega interesa na njem, ako denarja ne more ali noče plodonosno naložiti. Udarjeni pa so tudi ostali domači vlagatelji tujih bank, ker za svoje vloge ne dobivajo primernih obresti.

Kdor je leta 1930. odnesel 100.000 dinarjev v tujino, je torej v 5 letih izgubil ev. na obrestih že 30.000 dinarjev.

Mnogi teh kapitalistov pa so izgubili še več. Ako pregledamo listo držav, v katere so se zatekali ti denarji, vidimo, da je v veliki večini teh držav padla valuta za 30 in celo 40%. Imeli so torej dvojno izgubo in marsikdo od teh ljudi si misli, da bi bilo boljše, ako bi bil svoj denar obdržal v domačem denarnem zavodu, ker je dinar odrezal mnogo boljše kakor pa valuta one države, kamor je svoj denar odnesel. Razen tega slišimo vedno o novih devalvacijah — najnovejša se je nanašala na belgijski frank in zato so ti ljudje v večnih skrbih, kaj bo z valuto tuje države, v kateri imajo sedaj naložen svoj denar. Nasprotno pa morajo priznati, da je notranja kupna moč dinarja od l. 1930 znatno narasla in si danes za isti denar lahko kupijo mnogo več.

V zadnjem času opažamo, da se že v razne države vrača ubežni kapital, ker uvideva, da najbolj koristi sebi in svoji državi, ako ostane doma.

Potrebni so energični ukrepi!

V Jugoslaviji se je storilo zelo malo, da se zopet pritegne denar, ki je pobegel v tujino. Koliko našega denarja je v inozemstvu, je težko izračunati. Vsekakor ga je toliko, da bi se zlati zaklad Narodne banke takoj znatno povečal, obenem pa bi se mogla pojaviti velika likvidnost pri denarnih zavodih, ki bi prinesla znatno poživljenje gospodarstva. V Nemčiji veljajo za utajitev v tujini naloženega denarja kazni do 10 let težke ječe. Kdor s svojim denarjem pobegne v tujino, mora plačevati posebno Reichsfluchtsteuer v višini ene tretjine svoje imovine! Pri nas pa so globe v takih slučajih tako nizke (največ 300.000 dinarjev), da marsikdo raje plača globo in drži denar v tujini, ker misli, da je to za njega najcenejše. Druge sankcije za njegovo protidržavno početje ni!

Zanimiva je še rešitev tega problema na Portugalskem. Tam ne sme nobeden denarni zavod dati posojila osebi, ki je svoj denar odnesla v tujino. Mnogi taki ljudje so si namreč izposodili denar s tem, da so obremenili svoje nepremičnine in izkupiček posojila odnesli v tujino. Sedaj je to nemogoče. Ako tak dolжник ne vrne takoj vsega izposojenega denarja, se njegova nepremičnina požene na dražbo.

Drugo so torej spoznavajoč pomen vrnitve ubežnega kapitala v domovino, izdali vse potrebne ukrepe, da prične ta kapital koristiti domači državi. Tudi Jugoslavija naj izda take ukrepe — v cilju poživljenja domačega gospodarstva, ako zato ne zadostuje državljanska zavest njenih državljanov!

K zakonu o zaščiti kmetij

Kakor posnemamo iz časopisnih vestí, izdeluje ministristvo pravde osnutek zakona o zaščiti kmetij. To je zakon nedotakljivega eksistenčnega minimuma. Z drugo besedo: pri izvršbi se mora prepušiti kmetu poleg pritliklin tudi toliko zemlje, kolikor mu je potrebno za eksistenco. V predvojni Srbiji je tak zakon obstojal in je tam še danes veljav. Razen pritliklin mu je pripušal najmanj šest oralov zemlje.

Minister pravde je sedaj izdal vprašanje na občine in kmetijske zadrage, da se izjavijo, v kakšni višini je po njihovem mnenju zaščita potrebna. To je na mestu, ker povsod ni zemlja enako donosna in bi ne bilo zadoščenj namenu, če bi se kar pavšalno določila količina zemlje.

V tej zadevi bodo morali soditi sreski ekonomisti s pomočjo občinskih sodnih cenilcev za posamezne kraje določiti zemljiški minimum.

Vse dati v oceno in presojo zadrugam, je posebno pri nas popolnoma zgrešena metoda, ker pravo kmetijsko gospodarstvo tu niti ne obstoja. Naše tako proslulo zadrugarstvo, ki mu hočejo prepustiti vodstvo celokupnega kmetijskega gospodarstva ni drugo, kot mogočno podjetje za denarni promet; kar je danes, ko imamo državne in banovinske denarne zavode, za kmeta brez pomena.

Toda od onih štirideset let smo danes povsem odrezani vsled poprevratnih razmer, ki so nas vrgle v to stanje, ki zahteva zrelih,

radikalnih in brezobzirnih ukrepov, kot so jih izvršili že vsi veliki narodi.

Ali naj zastoj vsega narodnega gospodarstva, ki ne dobiva od zunaj denarja, kateri je izgubil tudi v notranjosti države, sedaj reši ime zadrugarstvu?

Koliko smisla za rešitev in osamosvojitve kmeta je pri našem zadrugarstvu, nam je razvidno iz zadržanja teh zadrug napram zakonu o zaščiti kmeta. Oni kmet, za katerega toliko skrbe, je z zakonom izgubil kredit. Zadrugam pa je bil lahkomišljeni zapravljevec in spekulant, ki ne zasluži nikake milosti ali obzira.

Beograd mora poznati naše zadrugarstvo. Pri nas ni kmetijskih nabavljajnih zadrug, ki bi v njih gospodaril samo kmet, kot je to v Srbiji.

Sedanje vprašanje o zaščiti kmetij je presojati po gospodarsko socialnih vidikih, kar je nujna potreba za ureditev družbe in države. Kot že omenjeno, je ta zakon obstojal v predvojni Srbiji, kjer upnik ni smel vreči kmeta z njegove rodne zemlje.

Ko je naš veliki nesmrtni kralj Aleksander, kot regent proklamiral uedinjenje, je izjavil: Zemlja bodi onega, ki jo sam obdeluje in zaliva s svojim znojem. To geslo mora ostati večno, kajti čim bi se to načelo omajalo, bi se omajali tudi vsi temelji družabnega reda.

Jeli upravičeno uzakonjenje kmetijskega eksistenčnega minimuma? Je! Ako tirajo na

dražbo obrtnika, mu morajo pustiti ono orodje, ki mu je nujno potrebno, da vzdržuje svoj obrat. Kar je kovača nakovalo, krojaču igla, čevljarju kila in kopto, to je kmetu zemlja, ki mu je potrebna za vzdrževanje družine. Danes, ko je kmet, če je vržen na cesto, le v breme državi in nadlego njenemu prebivalstvu, je tak zakon še posebno potreben.

Zakonodavcem v Beogradu moramo o tej stvari priznati dober namen in voljo, da hočejo zagotoviti kmetu obstoj na njegovi rodni zemlji. Mi pa ne smemo dovoliti, da bi o tem zakonu v naši domovini odločale one ustanove, ki prihajajo v navzkrižje s kmetom. Za kmeta bode pa tudi boljše, če se ne bo zadovoljeval. V normalni letini mu posojila itak niso potrebna. Za elementarne in druge nezgode bo pa potrebna splošna državna zavarovalnica.

Im.

Jugoslovenski
producenti!

RAZSTAVITE NA

Ljubljanskem
Velesejmu

1.—11. junija 1935

Več jasnosti v naše kmetско gibanje!

Kmet mora biti prvi in najenergičnejši sovražnik marksizma, ker ga marksizem direktno ogroža

Ne kmet, tlačan je bil Matija Gubec

Kadarkoli je pri nas govora o kmetsem gibanju, vedno čujemo prav lep začetek: Kmetški upori, Matija Gubec, Markov trg v Zagrebu, Res, lep in romantičen začetek, ki naj bi pokazal, kako je bila že tedaj, v Gubčevi dobi razvita kmetška zavest, kako so se kmetje že pred stoletji borili za svoje kmetške pravice. Temu prvemu primeru sledi nato primerjava: Kakor so se kmetje borili proti vladodržcem — aristokratom za svoje pravice, tako naj se borijo kmetje tudi sedaj, ko ni več ne plemičev ne kake druge take izbrane družbe, za svojo zavest in za svojo bodočnost. Primer je vsekakor vreden vsaj malega kritičnega razmisrivanja. Koliko ima sedanje kmetško gibanje idejne in moralne zveze s tako zvanimi kmetškimi upori? Če bi nekoliko pretiraval, bi rekel prav nič. Da bom pa objektivni, lahko trdim, da nič, ker današnji kmet predstavlja nekaj popolnoma drugega kot je bil oni kmet, ki se je boril s cepci in kosami za svojo pravico. Oni kmet, ki ga poznamo iz njegovih obupnih bojev proti aristokratu, ni bil noben kmet, tisto je bil tlačan, ki ni imel ne svojega polja

ne gozda, bil je bitje, ki je prodajalo svoje fizično delo gospodarju — aristokratu. V tem je bil tisti kmet podoba današnjega delavca. In razen tega — socialna struktura kmetškega razreda v času njegovih uporov je bila zelo, zelo različna socialni strukturi današnje delavske klase. Prav tako kakor takrat kmet, prodaja današnji delavec svoje fizično delo za smešno ceno svojemu krušnemu gospodarju, prav tako nima nikakega nepremičnega premoženja, prav tako je še v stanju borbe za svoje pravice in prav tako si večkrat s silo pomaga ali se vsaj zateče k sili, da bi dal duška svojemu ogorčenju v nadi, da se bo njegov položaj vendarle nekoliko popravil.

Ko se torej govori o vzoru kmetških uporov in Matije Gubca, bi bili edini upravičeni ta vzor smatrati za svoj, delavci, nikakor pa ne kmetje, ki imajo danes svojo pravico, ki imajo svojo lastnino, posestvo in s tem garancijo poštenega, čeprav bornega življenja.

Ze v tem malem primeru se lahko vsakdo prepriča, da niso bili vodje kmetškega gibanja pri nas nikoli odkritosrčni, ko so šli med kmete, s parolo: Za kmeta.

Kmetška politika ni bila stanovska, ampak dnevna politika

Ideologija kmetškega gibanja mora biti res edino ideologija kmetškega stanu in mora kot taka biti brezkompromisna napram različnim tujim elementom, ki stalno silijo ne le v kmetške vrste, ampak tudi v vse drugo javno življenje. Brezkompromisna mora biti napram tistim, ki se silijo vedno in povsod v ospredje, da bi svojim posebnim instinktom, svoji požrešnosti in koristoljubju zagotovili primerno polje udejstvovanja! Ali ni zanimivo, da se je kopica takih parazitov zbrala in se še zbira v največji meri v našem delavskem gibanju in v kmetških vrstah? Ali ni značilno, da prav neuk in naiven pa vedno dobro misleč delavec in kmet zaupata takim samozvanim voditeljem, ki jih neštokrat prevarijo, še večkrat izkoristijo in končno še izdajo?

Slovenski kmet še nima one politične zrelosti, kot bi jo moral imeti, če bi hotel voditi svojo stanovsko politiko. Zato je razumljivo, zakaj se je stalno zbiral pod praporom bivše Slovenske Ljudske Stranke, Narodno Napredne Stranke in zakaj je imela bivša Samostojna Kmetška Stranka, ki jo je ustanovil Zerjav s prijatelji zato, da bi dobil tudi med kmeti svojih volilcev, tako porazno malo pristašev. Saj je bila Kmetška stranka v silno veliki večini okrajev v taki manjšini, da je bila kot popolnoma brezpomembna skupina popolnoma potisnjena ob stran. Da je igrala neko vlogo, se ima zahvaliti zgolj takratnim svojim voditeljem, ki so bili prav tako, kot sedanji voditelji takozvanega delavskega pokreta vsiljivi do skrajnosti, demagogi, da jim ni bilo para in dovolj nesramni, da so se pustili s svojo meščansko miselnostjo, ki so si jo nakopali kdo ve kje v emigraciji, imenovati za kmetške tribune.

Ker je bila struktura slovenskega ljudstva vedno kmečka, je moralo vsako gibanje bodisi gospodarsko, kulturno ali politično računati na kmeta kot na bistveni del svoje

vsebine. Ze oni, ki so slovensko politično gibanje začeli, so vodili računa o tem, da je slovensko ljudstvo kmetško ljudstvo.

Kmetje sami niso bili od političnega udejstvovanja nikoli eliminirani. Tako vidimo, da je imelo že politično gibanje za prve avstrijske državnozborske volitve agrarn značaj. Zgodovinar pravi, da je iz tega gibanja izšlo »nekaj čisto nesposobnih mož (kmetov), ki so iz nezaupanja nasproti gospodskemu svojim rojakom rajši glasovali z nasprotniki nego s Slovenci. Slovenski poslanci niso nastopali niti kot narodna celota niti po točnem programu. Ni bilo med njimi solidarnosti in discipline; hodili so radi z vlado.«

Bleiweisove »Novice« so nosile naslov kmetijske in rokodelske — »Da ne bi nihče sumil panslavizmac. Torej tudi ta list, ki je vendar prinašal mnoge kmetijske vesti, je bil samo formalno list za kmetško ljudstvo. Seveda, saj je bila tedaj pismenost tako malo razvita, da si kmetje niso mogli omisliti v svoje domove časopisov, kot je to sedaj.

V prihodnjih letih je bilo več poskusov, da bi pričeli izdajati kmetške novine in da bi pričeli kmetško gibanje. Tako je bil n. pr. »Slovenski gospodar« nekak štajerski pandan ljubljanskim »Novicam«.

Značilno za preteklo dobo slovenskega kmetškega političnega gibanja je to, da to gibanje ni bilo toliko stanovsko, da ni imelo tistih socialnih in gospodarskih teženj, kot ga ima sedanje. Vse pretekle stranke na Slovenskem so imele v pretežni večini svoje kulturne in nacionalne programe, ki so se gibali v mejah borbe za pravice slovenskega jezika. Dočim so mesta dosledno volila nemške kandidate, so kmetje stalno izbirali za svoje zastopnike Slovence. Ti Slovenci niso bili nikoli stanovski, kmetški ljudje, to so bili politiki in zato ne moremo v preteklem stoletju zaslediti pravih osnov kmetškega pokreta.

Kmetška stranka, ki je bila brez kmetov

Tisti kmetški pokret, ki ga poznamo pri nas kot tkzv. bivšo Kmetško stranko, se je razvil nekoliko bolj šele po svetovni vojni, kajti šele po vojni so se gospodarska vprašanja tako zaostila, da so tudi kmetje sami prišli nekako do spoznanja, da je kmetu potrebna kmetška politika. Toda bistvene važnosti je, kakšna je bila, oziroma kakšna bi bila morala biti ta kmetška politika in tu pričanja ona velika laž, ki jo mi vsi poznamo pod različnimi kmetškimi gesli, in ki je šele v zadnjem času naučila Slovence, da če hočejo biti poborniki kmetškega gibanja, da ga morajo zajeti s čisto druge strani, da ga morajo pričeti pod novimi okoliščinami, z novimi ljudmi, da torej dosedanje delo za kmeta pomeni mnogo izgubljenega časa in izgubljene energije.

Ni bila samo kmetška stranka ona, ki bi bila sprejemala v svoj krog kmeta. Saj sem zgoraj omenil, da je ta stranka prav vsled svoje strukture bila mogoče najmanj vsled. Pri nas so imeli med kmeti velikansko večino klerikalci, ki so s svojo izvrstno propagando, odlično organizacijo pa tudi z resnim delom pokazali skoro ono pot, ki jo je pokazal bolgarskemu kmetu njegov pravi voditelj Stambolijski: Zadrugarstvo.

Kmetško gibanje mora imeti globoke notranje osnove. Ker je prav tako ali mogoče

Stambolijski: Samo kmet more biti predstavnik svoje klase

Pa, da vidimo, kaj pravi Stambolijski: Kmetška zveza je po notranjem ustroju, po ustavi, po mišljenju in delu popolnoma demokratska politično ekonomska organizacija, zato predstavnica kmetške klase. V njenih vrstah ne morejo biti ljudje iz drugih klas, ki imajo nasprotno interese in pojmovanje kot je kmetško. Naravna inteligenca kmetške zveze je samo ona, ki izhaja iz kmetške klase, ali ima z njo direktno zvezo zaradi enakih interesov. Odstop od tega principa je samo izjema, ki pa ne more nikoli postati pravilo. Kdor bi torej zahteval, da imajo v kmetško

zvezo dostop ljudje iz drugih družabnih razredov, ta bi indirektno stremel za uničenjem same zveze, ker bi se v tem trenutku zveza pretvorila v tako politično stranko, kot že obstojajo radi pomanjkanja zavesti različnih stanov, zaradi predsodkov in zablod ter zaradi podlosti inteligence, ki je željna parazitskega življenja. Koliko zlatih resnic, ki bi jih morali poznati naši kmetje, se zreali v tem kratkem odstavku. Kmetško gibanje mora torej biti po Stambolijskem (in to stališče je za enkrat edino stvarno), demokratsko, mora predstavljati kmetško klaso. V kmetško gi-

banje ne bi smel imeti dostopa ljudje iz drugih klas, kajti na ta način bi se kmetško gibanje združilo. To, kar je predvideval Stambolijski, to se je pri nas tudi zgodilo. Kmetško gibanje se je zrušilo, ostali so samo samozvani vodje, ki so s pritiskom in terorjem iskali somišljenikov ali volilcev. Kmetško gibanje, ki so ga ustanavljali advokati, je bilo takoj obsojeno na vegetiranje stranke, takoj je imelo pečat, ki ga more dati neki skupini samo malomeščanska inteligenca.

Danes smo dovolj daleč, da lahko objek-

tivno presojujemo tisto, kar se je pred 6. januarjem 1929 dogajalo v naših strankah. Lahko sodimo, da je od teh strank bila po svoji koncepciji najbolj upravičena Kmetška stranka, a po svojih voditeljih najbolj neupravičena. Imeli so jo v zakupu in jo izmotali advokati, ki so znali pri eni sami pravdi zaslužiti v tistih dobrih časih po več sto tisoč. Prav res, zaradi predsodkov in zablod ter zaradi podlosti inteligence, ki je željna parazitskega življenja, je slovensko kmetško gibanje napravilo žalosten konec.

Narod je razdeljen na kaste; bajtar in viničar sta brezpravna

Dr. Janez Ev. Krek

Kakor so včasih kmetških uporov različna plemenska dostojanstva razdeljevala narod na kaste, tako deli danes naš narod na kaste premoženje, ki ga dobivajo nekateri posamezniki z različnimi privilegiji. Proti tem privilegijem ni naš kmet nikoli dovolj močno nastopil. Naš kmet nikoli ni bil sovražnik kapitala, ki je glavni vzrok njegovi lastni bedi. Seveda ne, kajti kmetško gibanje je bilo ne samo pri kmetških, ampak tudi pri drugih strankah v posredni zvezi s kapitalom.

Stambolijski pravi dalje »Zemljedeljska zveza je za naravno populacijo in jačanje naroda. Zahteva ukinitje vaških krčm in ukinitje demoralizacije, ki jo širijo advo-

kati z lažnimi pričamic. Zopet najdemo bistveno nasprotstvo med temelji kmetške ideologije in med stvarnim razvojem našega političnega življenja. Med tem, ko Stambolijski jasno zahteva ukinitje krčm, ki so osnova demoralizacije kmetške klase, se je vse naše politično izživiljanje na deželi naslonilo predvsem na birte, ki imajo gotov vpliv na svoje odjemalce in sosede. Ti ljudje, vaški gostilničarji so bili glavni poborniki delovanja te ali one politične grupe na naši vasi in zaradi tega se ni nikoli moglo vodstvo katerekoli stranke jasno izraziti za zahtevo po ukinitvi vaških krčm.

Kmetško gibanje bi moralo biti »proti parazitom in eksploataciji v narodnem življenju. Proti vsemu, kar je dobljeno z ene strani tako, da je vzelo narodu, z druge pa, kar je stvorjeno od lenuhov, parazitov in oderuhov.« Kje je bilo več lenuhov, parazitov in oderuhov, kot na plečih našega kmeta. Kdo je težje prenašal krivično razdelitev imetja, kot naš kmet?

O malem in srednjem posestniku pravi Stambolijski, da ga hoče kmetška zveza iztrgati iz mreže tihotapev. Kmetška zveza razvija potrebo zadrug. Zopet odkrijemo laž v pretekli politiki, ki se je naslanjala največ na veleposestnike. Mali posestnik je brezpraven v primeri s svojim tovarišem, ki ima toliko in toliko hektarov večje posestvo. Popolnoma brezpraven pa je bajtar, ki nima ničesar, ki je vreden še večje pozornosti kot pa delavec. Bajtar je oni, za katerega se ni nikoli potegnila nobena politična stranka, ker se ji je zdel premalo vreden, da vodi o njem računa. Premalenkostno bitje, ki nima lastne strehe, ki nima svojega grunta, preneznaten človek, ki se mora udingati sam z vso svojo družino posestniku, da mu lahko odraja desetino svojega pridelka.

Katera stranka je vpoštovala viničarja, brezpravno bitje, ki ima toliko, kolikor mu nakloni »dobrodelnost« bogatega vinogradnika. Viničar in bajtar, oba sta bila »od vsakega političnega udejstvovanja odstranjena, ker sta morala vedno dalati tako, kot se to zahtevali interesi posestnikov.

Kmetško gibanje — brez zadrug!

Poglavje za sebe so v našem kmetsem življenju zadrug, ki so prav tako spolitizirane kot prosveta in kultura, kot mestoma sport in telesna vzgoja. Za slovensko zadrugarstvo si je priboril največ zaslug Janez Ev. Krek, ki je v svoji krščanskosocialistični religiji našel dovolj opore, da ni ločil svojega dela in svojih interesov od interesov kmetškega in delavskega ljudstva. Pa tudi liberalci so ustanavljali zadrug, a Kmetška Stranka za zadrugarstvo, to bistveno osnovo vsakega kmetškega gibanja, ni imela nikoli pravega smisla in je zato nujno morala propasti.

Nove politične doktrine, kot je n. pr. agrarizem, direktno vežejo ustroj države na

zadrug. Zadrug naj bodo oni posredovalci med kmetiskim ljudstvom in konsumentom kmetijskih pridelkov, ki naj skrbijo, da se cene teh pridelkov obdržijo na dostojni višini. S to svojo funkcijo ščitijo zadrug kmeta pred tem, kar se je zgodilo v zadnjem času pri nas, da je cena kmetijskih pridelkov padla na tako nizko stopnjo, da jih skoraj ni vredno več pridelovati. Na drugi strani pa bi kmetške nabavljalne zadrug z ugodnimi pogoji nakupa industrijskih proizvodov omogočile kmetu ceneno nabavo industrijskih proizvodov. Ze iz te male razlage je razvidno, kakoga pomena so za kmeta in kmetški pokret zadrug.

Marksizem ne spada nikamor, najmanj pa v kmetško hišo!

Največja laž pa, v tkzv. gibanju mlade generacije kmetškega ljudstva, je vsiljevanje marksizma v kmetško ideologijo. Kmet ne more imeti s socializmom, komunizmom ali marksizmom (saj v bistvu je vse skupaj isto), ničesar skupnega. Kmet mora biti prvi in največji sovražnik marksizma, ker ga slednji direktno ogroža. »Kmet, pravi Stambolijski, se mora brezpogojno postaviti na stališče privatne lastnine iz naslednjih vzrokov:

1. Človeška narava ima instinkt za privatno lastnino.

Ta instinkt ni razvit samo pri odraslih, temveč tudi pri otrocih. Človek je naklonjen k temu, da zbira, gospodari in posestvuje. Skrb za prihodnji dan mu tvori zaloga dobrin, ki je prvobitna oblika privatne lastnine. Kdor bi torej poskušal uničiti privatno lastnino, ta bi trčil ob najmočnejši nagon v človeški naravi. Ni je sile na svetu, ki bi mogla ta nagon odpraviti.

2. Privatna lastnina je pospeševala in pospešuje ljudski napredek.

Razvoj dela in lastnine je najsigurnejše merilo za kulturo naroda. Skrb, da pridobiva in gospodari posestvu je napravila iz človeka pionirja kulture. S privatno lastnino v zemljedelstvu pričinja historično življenje človeka. Ko je človek postal gospodar zemlje, je dobil v svojo oblast tudi orožje in tedaj je pričelo gospodovanje nad lastno usodo. V tem trenutku je človek prenehal živeti od darov narave in pričel živeti od lastnega truda in muke. In prav njegov napor in njegova skrb za samostojnost ga je vrgla na pot napredka in kulture.

3. Privatna lastnina odgovarja ljudski zahtevi za svobodo in človeškemu dostojanstvu.

Torej tudi tisto, kar prigrisopodari, je njegovo. Poskus, da bi mu vzeli lastnino, je ponižanje njegovega dostojanstva, omejitve njegove svobode in negacija njegove individualnosti.

4. Privatna lastnina odgovarja interesom poradincev.

Interesi osebe so vezani z interesi družbe. Samostojnost socialnega telesa je prvo razmišljanje, ki je produciralo pravne norme za zaščito lastnine. Te pravne norme niso nič absolutnega, stabilnega in nerazrušljivega. Če osebo pravo lastnine preide v oster konflikt z interesi družbe, ga ti uničijo. Če pa družba to pravico trpi stoletja, pomeni, da je to potreba za njeno lastno življenje.

5. Privatna lastnina je izvor mnogih gospodarskih sil in dobrin.

Če prenehajo skrb in nade za privatno lastnino, bodo te sile in dobrine atrofirane in uničene. Napor in riziko, ki ga opažamo pri človeku, ko pridobiva dobrine, ki tvorijo njegovo privatno lastnino bosta izginila, čim se privatna lastnina uniči.

6. Ukinitje privatne lastnine bi imelo za človeštvo dvojje najslabših posledic:

Zmanjšalo bi produktivnost in povečalo bi odvisnost. Z drugimi besedami: Brez privatne lastnine se ubije v človeku volja za večjim dobičkom. Z druge strani je človek vržen v tiranijo družbe. Lastnina družbe bi stvorila tak režim, kot so ga deloma preživeli

narodi v času svetovne vojne. Če bi bila kolektivna lastnina možna v zemljedelstvu, bi paralizirala zemljedelsko proizvodnjo.

7. V socialni, gospodarsko-ekonomski kulturi vidimo dvojni obraz: čustva in nagnone v človeški naravi. Individualizem in kolektivismus imata v človeški naravi svoj izraz v privatnem in kolektivnem gospodarstvu. Zgodovina človeštva uči, da so individualistične lastnosti v človeški naravi tem globlje in močnejše, čim bolj je privatno gospodarstvo samostojno. Neovržno pa je dejstvo, da so individualizem, samoljublje in egoizem jačji, kot altruizem in obče človekoljublje. In prav zaradi tega se pokaže privatno gospodarstvo kot naravna oblika družbenega življenja. Ker si človeštvo ne bo nikdar moglo postaviti cilja, da bi v človeku uničilo individualizem, zato je neovržno, da privatna lastnina ne bo nikoli izginila iz človeške družbe. Resnica pa je, da

Mladi v komunizmu — mladi v laži

Kaj torej mislijo mladi komunisti, ki hočejo svoje lažljivo gibanje prenesti tudi na deželo? Ali pričakujejo, da bo kmet, ki mu nemlja jamči njegovo neodvisnost, odstopil to neodvisnost na ljubo manjšini, ki se zbira ponekod tudi na deželi, po komunističnih celicah?

Markizem in kmetstvo gibanje sta si bistveno nasprotna in takozvani agrarni komunisti, ki se hočejo vriniti kmetom, predvsem pa kmetiki mladini za voditelje, so najboljši dokaz, kako je naš čas poln neologizma, kako je ozračje, v katerem živimo, bolno in kako je potrebna močna roka, ki bo vse to nečedno družbo kratkoročno razkropila.

bo v privatno lastnino posegla tudi družba. Pravni sistemi, ki izhajajo iz potrebe za očitovanjem in zaščito pravičnosti, bodo tako kot so doslej, tudi odslej pospeševali gospodarske in ekonomske reforme, ki popolnoma odgovarjajo najboljše vsajenemu instinktu naše družbe.

Sistem marksizma je v Rusiji jasno pokazal, da se brez privatne lastnine v človeku resnično ubija volja za pridobivanje in da je tam človek zares podvržen tiraniji družbe. Ruski komunizem je sedaj, v času miru ustvaril na Ruskem režim, kot smo ga doživljali v času svetovne vojne. Ta režim opravičujejo s tem, da revolucija še ni končana. To je prav gotovo res, revolucije še ne more biti konec, ker ni mogoče verjeti, da je kmetiki narod s tem, da si je pustil ukrasti svoje imetje in da se je pustil oropati, izrekel svojo zadnjo besedo.

Naš kmet ima zdrav instinkt. Ne pusti se zavajati niti prevariti od onih, ki se izdajajo za njegove voditelje, ker čuti, da njegov čas še ni prišel. Naš kmet postaja napram dnevniki politiki vedno bolj skeptičen, polagoma, toda vztrajno se rešuje tistih, ki so ga stalno izkoriščali. Naš kmet je zdrav, njegova borba je pozitivna, državotvorna, njegova stremeljenja so lepa in le prehudo grobost napravijo tisti, ki ga hočejo še dalje uklepati v dnevno politiko, pa čeprav bo ta politika pobarvana zelena.

Najmanj pa bodo pri kmetu opravili tisti, ki prihajajo k njemu z največjo lažjo sedanega časa — marksisti. Bojan Šantel

Zbirajmo za našo arheologijo

Narodna zavest, na kateri sloni današnji Hitlerjevski nacionalizem, je pripravljala znanstvo o narodni pradedavini. Torej niti Nemcem ne zadostuje narodna preteklost srednjega veka, ki je za nje še precej častna, kakor naj zadostuje nam, ta za nas tako prokleta doba?

Skoro pol stoletja priprave za današnji sistem kulture, dolgo in marljivo in pogumno delo so izvršili nemški znanstveniki in uspeh je prelep! Več revij, ki pišejo o tej prastari dobi, je na odlični višini, knjižnice knjig so izšle in izhajajo o tem predmetu in narod je navdušen pri spoznavanju te svoje starosti in prastare kulture!

Tega Slovan ne razume, odnosno se s tem še ne bavi. Nemška kultura v srednjem in novem veku je krščansko-latinsko-evropska, narod pa hoče sedaj specifično svojo, in politiki Nemec si je izbral pot, ki pelje brez dvoma do velikega cilja, namreč vero v nekaj posebnega, neko vrednost, čisto svojo, ki teži v nemškem narodu in ta vera danes zmaga in uspehe nemških nacionalistov je nemogoče zanikati!

Učimo se od njih! Nemški narod prav za prav obstoja po polovici iz slovanske krvi! Samo jezik je izpremenil Slovan v germana! Samo v inteligenca nemškega naroda ima tudi slovansko podlago. In velik del prastare kulture, o kateri pišejo danes nemške knjige in listi, je naša, slovanska!

Marksisti kot naravoslovci

Marksisti so univerzalni znanstveniki: V podnjemu imajo ekonomske vede, imajo patent na sociologijo, posedujejo nadomestek za filozofije vseh vrst. Kot reklamna sekcija jim delujejo literarni dvomljivih kvalitete, socialni mikarji in ekscentrični komponisti. Pozabljali pa niso na naravoslovne znanosti, posebno na fiziko in njej sorodne vede. Stara stvar je, da so se vsi filozofi pozanimali z nekaterimi fizikalnimi problemi, kajti eksaktne vede so zaradi svoje globine in obširnosti vedno morale nuditi dovolj gradiva za razmišljanje ljudi. Končno, saj so včasih vse vede in vse znanosti pripadale k filozofiji. Marksisti so svoj interes uperili predvsem na nekaj delov teh znanosti, pozanimali so se za nekatera njihova najbolj kočljiva mesta, prebarvali so jih z rdečo barvo dialektičnega materializma, napravili jim kinematografsko reklamo, popularizirali do trivialnosti in s temi metodami vzbudili med širokimi masami interes za najbolj subtilna znanstvena vprašanja, s katerimi se bavi le nekoliko znanstvenikov težjega kalibra. Za njih je to seveda važno. Kajti marksizem je znanost, ki obvlada vse: od prve besede otroka v zibelki do groma vdebele bertec, od latentne plotote do brezposelnosti, od Freudove in Adlerjeve teorije do kanibalizma. Zelo zanimiva so taka marksistična prirodoslovna razmotrivanja. Ko začne g. Antidühring Engels svojo materialistično Rosinanto in jo zapodi po vijugastih poteh molekularnih gibanj, takrat se mu stori inako, posebno ko mora svojim sodrugom razlagati latentno plototo na tako preprost način, da ga lahko tudi sam razume. Ko pa svojo razlago konča, takrat ostane od njegove latentne učenosti le »molekularna napetost« in nevarnost, da se tudi ta molekularna napetost razblini v nič. Toda, gospod Engels se, ko piše o naravoslovnih stvareh, samo šali, njegova šala je prav tako napeta, kot so napete molekule in res da neslana.

Zato so pa toliko bolj duhoviti in znani, tem bolj resni in učeni njegovi mladi posnemalci, ki tiče po trije za vsakim ogrom. Naravoslovje je treba popularizirati, banalne učenosti, ki v njem prevladujejo, je treba po marksistično formulirati in precizirati tako, da dobijo tudi v očeh najbolj preizkušene in najbolj pravovernega sodruga svoj materialistični lesket. Vendar pa, bilo bi škoda

časa in muk, črnila in truda, da bi se pomark-sistilo vse, kar je v teh naravoslovnih vedah. Glavno je, da dobijo marksistično obliko najbolj profinjene znanosti. Predvsem pa take, ki lahko postavijo drugo — klasično — znanost na glavo, pravtako kot postavlja Marx na glavo klasične filozofske vede.

Zastavo nosi v območju naravoslovja Einsteinova teorija relativnosti, ki jo razume, po izjavah nekega učenjaka, vsega samo dvajset oseb na celim svetu. Einstein v tem številu ni vstet, ker ni gotovo ali on svojo lastno teorijo razume ali ne. Ko je spustil Einstein svojo teorijo v svet, so se zanjo ogreli vsi učenjaki. Veliki in majhni. In ker je to bilo nekaj novega in ker je Einstein dal razumeti, da je cela energija, tako svetlobna kot toplotna čisto isto kot materija, zato so planili historični materialisti v svojem histeričnem metamorfizmu pokonci ter zaslužili Einsteinu in njegovemu teoriji. Sezidali so mu zlati grad, zaprli so ga vanj kot kraljeviča najvišjih učenosti in znanosti in primerjali so ga najmanj z Newtonom, sicer pa ni bilo čisto nič čudnega, če so mu peli božjo slavo. Einsteina so v dnevnih časopisih popularizirali, napravili so mu filmsko reklamo, in iz učenjaka so napravili na ta način političnega klovna, ki jim je bil dobrodošel od vsaki priliki. Z Einsteino teorijo se vendar razlaga vse, življenje in ljubezen, sila in morala, sanje in resnica, vse to je materija ali pa energija, saj je tako povedal g. Einstein. Ko pa je njegova specialna teorija relativnosti zgubila nekoliko na svojem pomenu, jo je mahnil na filmsko potovanje v Ameriko, kjer so ga socialisti (marksisti) sprejemali z velikimi častmi. Einstein se je pustil imenovati za častnega državljanja indijske republike. Dal se je našemiti v indijansko obleko, v lase si je zataknil kurje perje in s tem dokazal, da je pač vse relativno — tudi človeška resnost. Ko je moral popustiti svoje posvetno delo v Nemčiji, ker ga Hitler, kot marksističnega propagatorja ni maral trpeti v svoji državi, je zopet odšel čez Ocean in zdaj se pripravlja na turnejo po Rusiji, kjer ga bodo kot velikega materialista razkazovali strmečim sodrugom, katerim bodo razlagali njegovo teorijo na najpreprostejši način: »Tovariši, vse na svetu je relativno! Relativna je bila carska moč, ki smo jo mi, združeni marksisti zdrobili v molekularni prah! Relativna je svetloba, ker to ni svetloba, kakor pravi sodrug Einstein, ampak je materija. Relativna je pa tudi materija,

la tudi potrebna razlaga na primernem mestu. Ker so te starine izpostavljene vremen-skim nepravilnostim, bi jih bilo treba prenesti v muzeje ali hraniti tam vsaj oditke v mavcu.

V enem mojem prejšnjem članku sem omenil mejni kamen na cerkvi sv. Brikeja na Nanasu, njegovo zanimivost in nezanimanje našega sveta zanj. Danes še en podoben primer:

V Laškem je več slovanskih starin, ki jih je skušal nekatere tolmačiti že Davorin Trstenjak, namreč, da te podobe niso rimske, ampak domače. To je videti na prvi pogled, stare so pa kot rimske ali pa še starejše.

Prva, ki pride tu v poštev, je glava, iz katere so naredili posodo za blagoslovljeno vodo v cerkvi in tej podobna je pri vratih zunaj. Obedve sta najbrže ostanek svetega kipa poganjskih Slovanov. Tretja taka glava je na neki hiši v mestu. Razen tega je v bližini cerkve vzidana poleg drugih še nerazločena plošča, predstavljajoča možko osebo s psom in neko rastlino, brez vsakega napisu. Prav gotovo je tudi to slovanski spomenik. Ob teh starinah se nam vsiljuje razna vprašanja in si jih drzemo postaviti našim zgodovinarjem tako:

Od kod so omenjene starine in od katerega ljudstva so. Kako jih je razumeti in zakaj jih je naša znanost zanemarila? Dolžnost naših znanstvenikov je, da odgovorijo tudi

(Nadaljevanje in konec.)

Cinitelji, ki odločajo onstran Karavank o tem, naj se zavedajo, da moti edino ta pereči problem dobre in prijateljske odnose med obema narodoma. Ni pa od nas odvisno, kako dolgo bo še ta zagrenjenost trajala, kajti zavlačevanje pravične rešitve manjšinske zaščite zlasti na šolskem polju vzbuja opravičen sum, da hočejo odločujoči činitelji onstran Karavank pridobiti na času, da med tem njihovi germanizacijski aparat med našo mladino v šolah opravi svoje...! Pot do odkritostnega prijateljstva med obema narodoma vodi torej preko Koroške. Če bo našemu severnemu sosedu do tega prijateljstva, bo sedanje krivične metode, ki jih izvaja nad našo narodno manjšino na Koroškem, odpravil ter ji dal iste pravice, kakor jih v naši državi širokogrudno nudimo na šolskem polju njihovim sonarodnjakom. Želimo, da bi se zagotovila o vzorni ureditvi avstrijske manjšinske zaščite prav kmalu uresničila in s tem odpravil kamen spoditike na poti prijateljskih odnosov med obema narodoma. — V ta pravce bo Legija koroških borcev prvenstveno usmerila svoje delovanje, imela bo pa še druge važne naloge, katere si bo prizadevala uresničiti. — Tajnik je nato predčital še šte-

Hj, te naše gospodinj! Priznamo, da zna večina naših gospodinj ceniti izdelek naše domače tovarne »Pekatec« — »Jajninec«. So pa vendar še med njimi, ki jih premalo rabijo, to pa vsled tega, ker nanje pozabijo. Kolikokrat bi lahko postregle svoji družini s to izborno jedjo, če se bi pravočasno nanje spomnile. Zapišejo naj si tedaj večkrat na teden v svoj jedilni list »Jajninec«.

ker to ni materija, tako pravi sodrug Einstein, ampak je pravtako energija, kot jo dela naš Dnjeprostoj ali kot je življenjska sposobnost male žuželke ali velikega leva. Tu si oglejte sodruga Einsteina, ki je v svoji velikosti samo malo manjši od Karla Marxa in Vladimira Hlica Ljlenja!

Pa ne, da bi se marksisti ustavili samo na Einsteinu! To je bila njihova druga etapa v poznavanju, trivializiranju in banaliziranju naravnih prirodoslovnih ved. Njihov prvi konjček je bil Darwin, ki so ga razlagali enako kot stari liberali: Človek je nastal iz opice. Končno, tudi tej duhoviti interpretaciji Darwinovih idej bi morali verjeti, če bi se malo poglobili v opice posnemanje, ki ga izvajajo moskovski primitivisti, v ono opice in papagajsko osnemanje krščanstva kot religije, ki so ga vpeljali dialektični materialisti. Svetniki in angeli, nove religije: Einstein & Comp. so pri vsem skupaj mogoče še kolikor toliko krivi, čisto po krivici pa je prišel iz arhiva v svetniški kor: n. pr. ubogi Viktor Mayer, George Claude, Claude Bernard in drugi učenjaki, ki niso nikoli mislili, da jih bo ruski muzikar namesto svetega Vladimirja ali svete Evgenije postavil v oltarček in mu prižgal svečko.

Iz prirodoslovnih seminarjev rasejo veliki prirodistični ideologji kot gobe po dežju. Vse hočejo vedeti, vso znanost so jedli z veliko žlico, noben pojav jim ni nerazumljiv, vse se da s sijajnim receptom Karla Marxa razlagati; sploh je dandanes življenje mnogo lažje, posebno za učenjake kot je bilo včasih. Res, smešni so bili ti stari nemari prirodoslovnih ved. Zakaj si je ubogi Newton toliko razbijal glavo s fiziko, če ga je sodrug Einstein v tako briljantnem stilu demantiral? Zakaj si je raniki Kekulé postavil tolike teorije, ki so bile le udarec v vodo? Zakaj si je dobri Menčikov toliko prizadeval, ko je pa danes z materializmom vse razložljivo. Res, kar humorja polni so bili ti ljudje, ki so celo življenje prebili v znanostih in teorijah, če bi oni bili le kolikaj dialektiki in poleg tega materialisti, bi vedeli, da bo v 20. stoletju vse razložljivo z dialektičnim materializmom. Oni gotovo ne bi bili zapravljali svojega dragocenega časa s takimi nesmiselnimi teorijami in bi rajši prepustili ves svoj posel marksistom, ki vse tako dobro vedo in znajo. Pa to je tudi dobra šola za vse poznejše generacije. Vse kar je, vse se da z marksizmom razlagati. Vprašanje življenja danes sploh ni

na vprašanja, ki zanimajo narod. Naši zgodovinarji so se prebudili in se postavljajo na lastne noge. Kakor so že vsi zgodovinarji okrog nas v službi naroda, tako postajajo tudi naši bolj pogumni! In še eno vprašanje v zvezi z Laškem. Razprava g. dr. Fr. Vatrovca »Kolonizacija laškega okraja« itd. (C. Z. N. 1929. uveljavlja mnenje, da so krajevna imena, ki spominjajo na »Lahe« v zvezi z Rimljani! Vsi, ki so že to trdili (Zupančič, Knabl, Orožen, Schmidt, Pirchegger) pa z dr. Vatrovcom, ki je to dokazoval z letnicami, niso pomislili, da nastane tako ime v »nase-ljenem ozemlju, torej, da so se Rimljani »La-hi« naselili med Slovence. Da bi bili Slovenci pobili staronaseljence, ni verjetno. Če so pa ti (Slovenci) zbežali v gore, zakaj se Laško imenuje tako, ko ni nobena gora? Laško je kraj, kjer bivajo »Lahi«, torej so ostali Slovenci izven Laškega. Če bi ostali v okolici, bi se ne moglo uveljaviti tako ime, če so ga zasedli, bi mu ne dali takega imena! Kraj je rimska naselbina med Slovenci, o katerih pričajo spomeniki iz rimske dobe!

To je samo primer, kje naj iščemo svojo starino. Ni vse tuje, kar je »rimsko«, kar pa ni rimsko, je samo naše, ker od drugih ne more biti.

Zato prosim vse, ki vedo za takšno starino, naj to sporočijo uredništvu, da bo bilo zanimanje in z njim ponos na našo prastaro kulturo. A. Ma.

Legija koroških borcev ustanovljena

vilna poročila zaupnikov iz raznih krajev naše domovine, ki se zanimajo za ustanovitev Legije koroških borcev ter zagotavljajo svoje sodelovanje v tej organizaciji. —

Iz blagajniškega poročila, ki ga je nato podal g. Mirko Kos, je razvidno, da je imela Legija v pripravljani dobi 800 Din dohodkov in 756 Din izdatkov. Poročili tajnika in blagajnika sta bili z odobravanjem sprejeti. — Sledilo je čitanje pravil, ki so bila soglasno sprejeta. —

Pri volitvah je bil soglasno izvoljen naslednji odbor: Predsednik Dr. Jenšterle Janez, zdravnik; I. podpredsednik Ranzinger Mirko, občinski stavebenik; II. podpredsednik Cviki Ivan, rudar; tajnik Štaudegger Fran, v. kancelist; namestnik Levec Jože, kancelist; blagajnik Mrak Vekoslav, poduradnik; namestnik Germ Lojze, trgovec; odborniki: Zdošek Franc, trgovec; Dev Rajko, veterinar; Pustak Drago, rudar; Zaplotnik Ivan, rudar; Letnik Ivo, trgovec; nadzorstvo: Plavšak Robert, šolski upravitelj; Kos Mirko, računovodja; Božič Adalbert, učitelj; predsednik razsodišča: Dr. Cizelj Tone, zdravnik.

Po volitvah je predlagal predsednik udarnostno brzojavko Nj. Vel. kralju Petru II., kar je članstvo z največjim navdušenjem sprejelo. Z velikim odobravanjem je bil sprejet tudi predlog, da se pošljejo iz občnega zbora pozdravi tudi vojnemu ministru generalu Petru Živkoviču, načelniku glavnega generalštaba generalu Marču, armijskemu generalu in banu v p., Krsti Smiljaniču, komandantu dravske divizije generalu Nedeljkoviču, generalštabnemu majorju v pok. Alfredu Lavriču v Mariboru in Središnemu odboru Narodne Odbrane v Beogradu.

več centralni problem prirodoslovnih ved, življenje je materija in energija in energija in materija in kaj bi se s to stvarjo še naprej bavili.

Tretji konjček marksistov, ki so se podali na težko pot naravoslovcev, je Bohrova teorija, tista teorija, ki tako lepo uči, kako so sestavljeni atomi iz elektronov in protonov, tista teorija, ki nam tako jasno razlaga strukturo atoma, da je danes prav gotovo že v vseh abecednikih v boljševiških ljudskih šolah vsaj imenovana, če ne že razložena. Nielsu Bohru ni prav nič oporekati. Njegova teorija pomeni v fiziki tako velik korak naprej, da ne more preko nje noben, pa če tudi še tako hud nasprotnik njegovega navka. Toda dejstvo je, da so se tovariši marksisti ustavili prav pri njegovi teoriji in da ne gredo niti za las dalje, kajti če bi šli naprej, bi baš tisto teorijo, o kateri so peli toliko hvale, katero so s svojimi učenostmi naravnost banalizirali, morali zapustiti. In pri tem bi bili oni res pravi relativisti, kar bi se z njihovim marksizmom sicer ujemale in odlično skladalo, saj so tudi Einsteinoveci, vendar pa bi kot taki morali končno tudi to priznati, da je tudi vrednost teorije samo relativna, pa če nosi še tako svetlo ime Nielsa Bohra. In kot dialektiki bi mogli iti še dalje, O. Marx, ne daj, da bi se skrunilo tvoje sveto ime!

Bohrova teorija je postala z novimi spoznanji fizike nevdružna, nadomešča jo deloma valna mehanika, ta pa tovarišem marksistom ni po godu, ker je vendar toliko absolutna, da se je ne da trivializirati, kot so to storili z Einsteinovim naukom, katerega vrednost je žal samo relativna. Kajti: Einsteinov nauk je doživel v moderni astronomiji dokaz negativnosti, t. j. popoln poraz, pravtako deloma tudi v atomski fiziki in sodrug Einstein ima sedaj prijetno nalogo, napisati še četrto in eventualno tudi peto teorijo relativnosti.

Skratka: Mladi marksistični učenjaki hočejo razlagati življenje in gibanje, materijo in energijo, mrtvo in živo narodo, sploh vse, kar obstoja, z enim samim zakonom. Zdi se kljub pompozni reklam, ki jo delajo zase privrženci židovskih mogočnejšev, da so njihovi napori v tej smeri precej brezupni in brez vrednosti, kajti kdor hoče vse razlagati, mora tudi vse vedeti in o vsevedeh velja za enkrat še vedno staro rimsko pravilo: Nihil novit, qui aequo omnia. Ali po domače: Nič ne ve, kdor ve vse. (To velja tudi za marksiste.)

B. S.

P o n a š i z e m l j i

Liubliana

TVRDKA SLAMIČ

nas je informirala, da smejo njeni natakariji dati samo nemške jedilne liste, o katerih je bilo v »Pohodu« že govora; le gostom, o katerih se pričepčajo, da ne znajo našega jezika, t. j. da niso Jugoslovenci.

Blejska Dobrava

BLEJSKA DOBRAVA

Komemoracija in šolski vodja. Pod tem naslovom je neki dopisnik v 14. številki »Pohoda« napisal članek, v katerem napada tukajšnjega šolskega vodjo z namenom, predstaviti ga javnosti kot skrajno anacionalnega človeka. Mislim, da je v našem kraju pač dovolj drugih ljudi, ki so precej bolj potrebni, da se jih postavi na sramotni oder. Pod plaščem marsikaterih nacionalnih organizacij se skriva nebroj bolj protidržavnih elementov kakor pa je napadenec. Le zakaj dopisnik teh ne poišče in privleče njih umazane duše na dan? Na deželi je pač tako, da se ljudje najraje spravijo na učitelja, ki ne parira vsem njihovim kapricam, vidič v njem samo hlapca, ki bi moral kloniti pred vsakim vaškim mogotcem in se prilagoditi se tako razvrstnim krajevnim razmeram — zato pač, ker »murat« delati. Ne pomislijo pa pri tem, da je učitelj končno tudi človek, ki ima svojo čast in ponos in da ima pravico tudi on izbirati med dobrim in slabim. Ne morejo si predstavljati, da bi mogel imeti poleg dolžnosti tudi svoje osebne in uradne pravice. Tak je slučaj na Blejski Dobravi, ki ga je treba od obeh strani osvetliti, da ga bo javnost videla in spoznala v celoti. Ne samo našemu šolskemu vodji, temveč tudi mnogim drugim prosvetnim delavcem na deželi — čul sem že mnogo njihovih pritožb — je naravnost onemogočeno delovanje v nekaterih nacionalnih društvih, ki jih zasedajo v mnogih primerih ljudje, ki se v svojih sebičnih namenih boje preščiha inteligentnejših tekmecev, posebno pa učiteljev. Gorje inteligentcu (ki ni z njimi v službenem razmerju!), kadar po njih naštevana masa pade po njem! Na raznih skupščinah ga napadajo, kot največjega nevedneža ga prikazujejo — in to potem drži kot edina ocen! Ne razmišlja se potem več naprej, da se doseže pravo jedro nastalega spora — tako je in pri tem ostane! Posebno kranjska sokolska župa bi morala v tem pogledu energično nastopiti, če ji je na tem, da obdrži Sokol svojo častno ime in sokolsko moralno višino.

Dobravski šolski vodja je že eden tistih, ki si ga je »merodajno« ljudsko mnenje izposodilo za igrarja. Pozabljajo pa to »mnenje«, da je to človek, ki je že kot srbski dobrovoljec gradil Jugoslavijo, ko so njegovi današnji

nasprotniki še prisegali avstrijskemu cesarju! In to Jugoslavijo naj ta mož danes podira?! Poznam ga in smelo trdim, da je danes prav tako vnet Jugoslovani kot takrat, ko je izpostavljal svoje življenje za svobodo domovine. Predobro se zaveda, da živi v Jugoslaviji. Le tako zavedni naj bodo oni, ki mu danes mečejo polena pod noge!

Te razmere, ki vladajo v mnogih podeželskih nacionalnih društvih, postavljam na ogled tistim, ki jih lahko še popravijo. Obenem časti in morale vcepiti podeželskim vodilnim osebam, pa bo delo za Jugoslavijo po društvih manj licemerno in zato plodno neješe!

Odrbanaš.

Mozelj pri Kočevju

Sokolska četa Mozelj pri Kočevju je priredila dne 9. aprila 1935 zvečer lepo spominsko svečanost po polletni zaključitvi globokega žalovanja tragično preminulega viteškega kralja Aleksandra I. Ujedinitelja. Zalne svečanosti so se udeležili člani in deca naše Sok. čete, ki so prišli, da se poklonijo spomenu viteškega kralja Mučenika. Oder v sokolskem lokalu je bil lepo okrašen s cvetjem in zelenjem, sredi katerega je stala slika pokojnika ovita v črno. Sestra prosvetarka je v govoru orisala tragedijo v Maršellu. Potovanje po morju nazaj v domovino v dom dedov Oplenac. Navzočim so odpeli žalostinki »Vigred se povrne«, »Gozdič je že zelen«, nakar so vzklili pokojniku trikratni »Slava mu«. Po parminutnem molku so odpeli še državno himno, komemoracija je napravila globok vtis žalovanja. Zdravo!

Stara cerkev (Kočevje)

Pred par dnevi smo čitali v listu »Gottscheer Zeitung« štev. 10, z dne 1. aprila t. l. na uvodnem mestu nemško pesmico »Winterausgang«, pod katero je podpisan Hans Summerer.

Gospod Hans naj piše kolikor hoče. Smatramo pa, da za slovenskega učitelja ni primerno, da sodeluje pri tako zagrizenem listu kot je »Kočevarica«, ki stalno izziva naš slovenski življenj. Gospod Summerer je vendar že v »Pohodu« poskušal pokazati svojo navedenost. Pa na svojem razredu ima vizitko Ivana Summerer. Kako se torej vse to sklada? Kaj, ko bi taki ljudje lepo pustili vse svoje delo pri različnih nac. organizacijah? Mi bi jim bili zelo hvaležni.

Pri nas imamo pismoonošo, zavednega nacionalista, člana naše organizacije, ki je tudi načelnik in prosvetar tuk. Sokolske čete. Seveda kod zaveden nacionalist in Sokol, bi moral po mnenju nekaterih oditi iz Stare cerkve. Vodi se profi njemu pravca gonia. Različne ovadbe dam in gospodov romajo

na Dravsko direkcijo p. t. t., češ da se pisma odpirajo, da ni poštenosti, da je nečlen in končno celo, da se je baje udal pijančevanju, čeprav mi vsi vemo, da živi pošteno in solidno. Naša dolžnost je, da takega narodnega delavca zaščitimo ter da direkiji priporočamo, naj na take neosnovane pritožbe ne reagira, ker so to le politične intrige ter nevoščljivost radi kruha.

Vsem našim prijateljem pa kličemo: Stranimo naše vrste ter pomagajmo drug drugemu, posebno pa še pri nas na Kočevskem ter budno in zvesto hodimo po poli, katero je nam začrtal naš Kralj-heroi, ker le v tem je naš spas!

*

Komaj, komaj smo prišli do sapa, ter se nekoliko znašli, ker je tako strašno grmelo in freskalo tu pri nas v Stari cerkvi, ob priliki objave našega zadnjega dopisa v »Pohodu«. Toliko je bilo ogorčenja in vpija, da smo si mislili, da bo zdaj, zdaj po nas. Ampak na žalost (naših nasprotnikov namreč) nas ni tako lahko ukrotiti, smo pač nekoliko borbeni in kljubovalni. Če bi se delo in težkoče posameznih organizacij NO odlikovale, bi prav gotovo dobila naša organizacija zlat križec. Da pustimo to, pogledajmo rajši, kaj je novega pri nas.

Naša organizacija je imela dne 7. marca 1935 svoj redni občni zbor, na katerem se je videlo in slišalo, kako visoko službo nacionalnosti vrši naša organizacija in to še v tako zelo zagrizenem nemškem kraju. Izvoljen je bil novi odbor, za katerega upamo, da bo še bolj odgovarjal namenu, katerega vrši, in mora vršiti organizacija NO v Stari cerkvi.

Tukajšnja Sokolska četa je vpizorila epopejo z alegorijo »Ave, Patria« in sicer na Jožefovo, 19. marca. Bolj primerne igre za Stara cerkev, si tuk. Sokolska četa gotovo ni mogla izbrati. Bila je z ozirom na krajevne razmere, naravnost odlično podana. Za to se nam zdi umesno izraziti naše priznanje na tem mestu bratu prosvetlarju Bončini, ter vsem ostalim igralcem. Pač pa moramo grajati tuk. Slovence, ki se vse premalo zanimajo za take prireditve. Na velikonočni ponedeljek je na sporedu igra »Krst Jugovince«, ki gotovo ne zaostaja glede pomena za prejšnjo. Za to se nam zdi potrebno, da s tega mesta vabimo vse tukajšnje Slovence, da podprejo to odlično sokolsko delo.

Zdi se nam tudi potrebno povedati, da pri nas že precej časa obstoja »Kulturna«. To pa zato, da bo naša javnost vedela, kako močne nasprotnike, imajo tuk. slovenske organizacije. Sedaj se »Kulturna«, že pripravlja na gradnjo lasinega »doma«. Peska in kamenja so že mnogo napeljali tukajšnji kmetje, seveda brezplačno in to iz Gor. Mozolja, torej nad tri ure hoda. Nadalje bodo baje kmetje dali vsak po eno ali več smrek,

dr. Korošec in drugovi, bi lahko našli je ust tudi drugih slovenskih politikov. Jugoslovenstvo forej ni bilo nikakoli iznajdba vodij SLS. Poleg tega pa je važno tudi to, kaj si kdo pod besedo »Jugoslavijo« predstavlja. Človek se nehoče spomni na neko brošuro pod naslovom »Ulm die Jugoslavia«, ki se je nenadno pojavila l. 1918. in ravno tako nenadno izginila. Saj vsa nesoglasja zadnjih let obstojajo v tem, kako si to Jugoslavijo predstavljamo. Treba je pred vsem o tem jasni pojmov. Če se je l. 1909. zavzemal dr. Susterskič za balkansko federacijo, s tem se ni rečeno, da je bil za našo Jugoslavijo, ki je niti l. 1918. ni hotel priznati, saj vemo, da je bil eksponent Franca Ferdinanda, ki je računal na hializem. Zato je treba dati besede pravi pomen, ne pa dajati vsaki izjavi, ki govori o jugoslovenski skupnosti, videz »sustvarjanja velike jugoslovenske države«. Take stvari so bile takrat (pred l. 1914.) komaj v fantastičnih glavah revolucionarne nacionalne mladine, po avstrijskih paragrafih pa so bile strogo prepovedane. Resni politiki, kot so bili voditelji SLS, so se bavili z njimi samo v ožjem krogu, kvečjemu v okviru trilateralne, ali pa na podlagi hrvaško-slovenske zajednice, pri čemer so s pravišili le preradi prišli v konflikt s Srbi, ki so si predstavljal rešitev jugoslovenskega vprašanja vse drugače. Niti dr. Krek, ki je bil mož najširšega obzorja, se v tej dobi ni predajal takim utopijam, kot je današnja Jugoslavija, dasi so njegove besede pogosto zelo odločne in pogosto predrzne. A do takih besed je bolj vodila trenutna situacija v boju z Nemci in z vladno kakor pa kaki jasni jugoslovenski načrti. Zato je malo smešno, če čitamo v 4. poglavju pod naslovom »za pravdu i slobodu srpsko-hrvatske raje u Bosni«, »da je aneksija dala Jugoslovenom lepo priliko za začetek borbe za osvobodjenje in ujedinjenje in da je »ovu borbu prva pokrenula SLS...«. Brošura navaja izjave šefa in drugih politikov SLS, ki so skušali s »slovensko enoto« delati svojo politiko. Zato pa se obregne ob »oportunistične slovenske poslance«, ki so baje kvrali delo SLS in tudi dr. Ploj je nastopil proti drugim predlogom v korist Srbov in Hrvatov v Bosni, kar smatra pisatelj, da je vredno, »da se zabeleži zaradi zgodovine...«

Drugi slovenski politiki menda se v tej dobi niso brigali za jugoslovensko vprašanje, ker brošura o njih molči.

5. poglavje pod geslom »Te zmage so naše zmage« govori o l. 1912. Leto balkanske vojne. V začetku poglavja izvem, da je

zopet brezplačno. V svrhu zidave in posilvitve se bo pa baje vršila prostovoljna haka. Svel za posilvitvelega »doma« je odstopil g. Povše tudi baje brezplačno. Gospod Fridrik Povše je predsednik občine Kočevje, okolica, po očelu Slovenec, seveda. Čul smo tudi, da je le-ta pred kraljimi izstopil, ko član iz lukajšnje Sokolske čete.

Film naše zemlje

Mladenka iz Orijenta pripoveduje, kako se »osvojujejo« moški. To je naslov enega od številnih ogabnih inšerarov v naših dnevnikih, namenjenih našim ženam. Tako reklamo za delati francoska trvdka Tokalon, oziroma njen zastopnik Mayer v Zagrebu. »Bila sem obupana, ker so se druga dekleta bogato poročila in poslala srečna, a mene nihče ni snubil. Neka ciganka pa me je opozorila, da odhija moške grda polt, nos, ki se blesti in mastna koža, kakršno imam jaz. Priporočila mi je, naj poizkusim puder Tokalon, ki vsebuje smetanovo peno. Uspeh je bil naravnost čudovit in popolnoma različen od učinka drugih pudrov, ki sem jih do tedaj uporabljala. Puder Tokalon prepriča — vname srce vsakega moškega. Signura sem, da lahko vsaka žena postane zapeljivejša —«. — Ne čudimo se, da uporabljajo Tokalon kremo ciganke, morda tudi kakšne čifutnje, vsekakor pa naše žene nimajo s cigankami in njihovimi priporočili tako ozkih zvez. Radovedni smo, kaj porečejo k temu naše ženske organizacije.

Naš pokret

Srednji odbor Narodne Odrbane v Beogradu je z odlokom br. 2164 od 1. aprila 1935 potrdil na osnovi čl. 8. pravil novo izvoljena odbora:

Krajevne organizacije Narodne Odrbane
Preseje pri Ljubljani

Upravni odbor: Predsednik: K. Šir Franc, pos. in gost.; tajnik: Hladnik Anton, dijak; blagajnik: Verbič Ivan, dijak; vsi trije v Kamniku; odborniki: Krašovec Franc, levski čuvaj, Goričica in Susterskič Matevž, zidar, Prevalje.

Nadzorni odbor: Predsednik: Grdina Lovro, železničar, Prevalje; pregli.: Umek Anton, tesar, Preseje; delov.: Susterskič Nace, tesar, Prevalje.

Krajevne organizacije Narodne Odrbane
Stara cerkev pri Kočevju.

Upravni odbor: Predsednik: Fabjan Jernej, orož. v p.; Koberlje; podpredsednik: Bončina Ferdo, pismoonoša, Stara cerkev; tajnik: Razpotnik Vladimir, šet post., Stara cerkev; blagajnik: Kočevar Ivan, zvan. drž. žel. v p.; Mlaka; odborniki: Crnikovič Julij, prg. nadz. drž. žel., Stara cerkev, Seyček Martin, žel. del., Klinja vas, in Zagar Franc, pos. sin, Gorenje.

„Borba Slovenaca za Jugoslaviju“

Obstal sem pred knjigarno, kjer sem videl v izlozbi celo vrsto brošur z debelo tiskanimi cirilskimi naslovi »Borba Slovenaca za Jugoslaviju« in pod njimi podpis: Jugoslavikus. Kaj bo neki to? Delo, ki ga že davno pričakujemo in potrebujemo? Ali samo odloomek tega velikega dela?

Neznan avtor, a simboličen: latinski Jugosloven v cirilici. Da vidimo! Cena brošure je nizka. Samo 11 Din! Založba ni označena. A baš to in pa cirilica nam priča, da je knjiga namenjena srbski publiki. Da ima torej informativen namen. Ali še kaj? Iz naslova ne izvem nič več. Na drugi strani čitamo, da se je brošura tiskala v tiskarni »Svetlost« v Beogradu, Kralji. Natalije ul. 88. Predgovor ni. Na naslovi strani čitamo podnaslov: »Dr. Krek, dr. Korošec i drugovi u avstrijskom parlamentu.«

Torej ne »Borba Slovencev«, ampak ene skupine v avstrijskem parlamentu! Zanimaj nas tudi to, kajli doslej se nimamo opisa naše parlamentarne borbe. Ta borba še čaka svojega zgodovinarja. Morda bomo lu našli vsaj v glavnih potezih, kar bo nekoč s črkami oklesano v zgodovino Jugoslavije. Doktor Krek, dr. Korošec in drugovi!... Kdo so ti drugovi? Ali so to vsi, ki so se borili za Jugoslavijo?... S takimi dvomi in pomisleki si razrežemo brošuro. Obsega 76 strani. Lahko bo v nji mnogo zanimivega. Začnimo od kraja. Na čelu brošure se sveli slika knezokofa A. B. Jegliča. Na nadaljnjih straneh srečamo še štiri slike: dr. Jan. Bleiweis, dr. Ivana Susterskiča, dr. Jan. Ev. Kreka in dr. Ant. Korošca. To so torej štirje predstavitelji borbe Slovencev za Jugoslavijo? Ogledimo si posamezna poglavja.

1. »Slovinci i jugoslavenska misao«. Poglavje govori precej površno o naši preteklosti. Trubar je bil književni vodja slovenske in hrvaške tiskarne v Urachu ne v Tübingenu. Oni pop, ki ga je pripeljal s seboj, je bil pač Popović ne Sopič, podpornik srbohrvaške literature je bil pač Ungnad, ki je imel denar, dočim je bil Trubar sam odvisen od tujih podpor. Ako že govorimo o jugoslovenski misli v tej dobi, bi jo bilo treba prav prikazati. Drugače bi bilo bolj umesno premišljevali, kako je to, da je moral protestant Primož Trubar izdati prvo knjigo in prvi prevod evangelija narodu, o katerem nekateri razlaganci trdijo, da je katoličnem njegovo življenjsko bistvo. — Za t. zv. ljubljanski jugoslovenski program dr. Janezu

Bleiweisu ne bomo odrekli zaslug, čudimo pa se, da razven njega v borbi Slovencev za Jugoslavijo ni bilo nobenega Mladostovca, naprednjaka itd. Tudi Sokol v borbi Slovencev za Jugoslavijo ni vreden omembe — v tej brošuri.

2. »Iz istorije političkih stranaka«. Kraljo poglavje na 2 straneh nam jasno pokaže, kam pes laco moli. Govori se o zaslugah SLS in o napredni-nemški zvezi, ki je »nacionalnemu napredku Slovencev in realizaciji jugoslovenske misli« mnogo »škodovala«. (Da je ta »zveza« rešila pred preganjanjem marsikaterega jugoslovenske misličega in v tem smislu delujočega učitelja, ki je za realizacijo jugoslovenske misli več storil kot popolnoma kranjsko orientirani voditelji SLS — o tem seveda zgodovina molči. O narodno napredni stranki izvem to-le:

»Vodja nar. napr. stranke je bil dr. Tavčar. Ta stranka je izpremenila l. 1918. svoje ime v jugoslovensko demokratsko stranko. Mlajši vodja dr. Zerjav je izlislil starejšega vodjo dr. Tavčarja iz prvih vrst in sam prevzel vodstvo. Stranka se je združila z Davidovičevim demokratsko stranko, a že l. 1924 se je Davidovič izneverila, se ločila in od tega časa je predstavljala najekstremnejše krilo »Samostojne demokratske stranke«, dokler se hudi njej ni izneverila.«

To je torej vse, kar je nar. napr. oz. demokratska stranka storila v borbi Slovencev za Jugoslavijo.

V 3. poglavju, ki govori o jugoslovenski orientaciji, ne izvem ničesar splošnega o jugoslovenski orientaciji med Slovenci, ampak izgleda vse tako, kakor da pred ustanovitvijo SLS ni bilo nikakih jugoslovensko orientiranih ljudi pri nas. Sele glavni voditelji SLS so začeli reševati to vprašanje, kar naj bi potrdili razni citati iz govorov, ki so jih li gospodje govorili v avstrijskem parlamentu in v delegacijah, in iz člankov, ki so jih pisali za »Slovenca«. Ker je bila ob nastopu teh mož v slovenski politiki že jugoslovenska misel precej živa in so jo ob prehodu stotletja vse politične stranke zelo ponavljale ni čuda, da je tudi SLS reševala svoj slovenski program v zvezi z jugoslovenskim, kolikor ji je šlo v račun. Posebno od l. 1903 naprej postaja ta problem akuten in je naravno, da ga je morala vpoštevati tudi SLS, če je hotela kaj pomeniti posebno v izvenkranjskem svetu. Takih izjav, kot so jih v teh letih dajali dr. Krek, dr. Susterskič,

»Slovenski klub« (SLS) prvi politični faktor v parlamentu, čeprav so »slovenski liberalci« skupno s Čehi pobegnili iz borbenih vrst »Slovenske enote« (saj taki politični uskok niti ne pomenijo!) in vendar je jugoslovensko čuleča nacionalna Ljubljana ravno v teh letih čutila, kako ja »prvi politični faktor« dela proti jugoslovenstvu. »Zaradi zgodovine« bi bilo tu treba marsikaj omeniti, pa ni prostora. Brošura sicer priznava, da se je »za« služni vodja SLS dr. Susterskič začel v tem času nagibati na »oportunistično politiko«, a vodja je ostal vendarle in mislimo, da niti na Dunaju ni nihče verjel, če je res, kar piše brošura — da je nemška žurnalistika obložila SLS, da hoče odrigati jugoslovenske province od Avstrije... Zato tudi mi danes tega ne verjamemo. Takega »idealizma« med Slovenci takrat ni bilo, najmanj pa v vrstah SLS.

Le preveč očitno se pokaže namen brošure, če se pri »idealizmu Slovencev« poudarja, da so bili »principielni borci«. Ki niso marali miloščine, ampak zahtevali le svojih pravic. In kako lepo se čuje, da je 3. maja 1912. dr. Susterskič v delegacijah zahteval »ujedinjenje jugoslovenskih provincij u jedno državno telo, izjavljajući, da su sa Hrvatima svi Jugoslovenci...« itd. Kaj se to pravi: svih jugoslovenskih provincija?... Ali je to naša Jugoslavija? To se pravi slepomišli s pojmi!

Kako je balkanska vojna uplivala na Slovence, vemo vsi. Tu ni bilo mogoče »proti produ... Veliki Jugoslovenci v SLS« ker niso pristopili k balkanskemu Rdečemu križu, t. j. niso šli pomagati, ko je bil čas, a počasi so morali popustiti... Niti dvojne vloge ni bilo mogoče več igrati... Stvar je bila prerisna. Vzvalovani Balkan je razmajał sosedne pokrajine. Borba Slovencev za Jugoslavijo v teh letih (1912—1914) nam nudi še vse drugače dokaze borbenosti, nego jih navaja brošura iz vrst voditeljev SLS, posebno iz ust dr. A. Korošca.

(Se nadaljuje.)

SLAVA AVSTRIJSKIM GENERALOM

Ker so nekateri napačno tolmačili naš članek pod tem naslovom, moramo ugotoviti, da v tem članku nikakor nismo imeli namena osebno napadati urednika lista »Lovec«, gošpoda dr. Bevka, o katerem nam je znano, da je bil še v času Avstrije nacionalist in zaradi tega svojega prepričanja zastopaljen.

Uredništvo.